

Θέσεις Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σχετικά με τις ανάγκες προστασίας των ανθρώπων που εκτοπίστηκαν συνεπεία της σύρραξης στο Λίβανο

A. Εισαγωγή

1. Οι εχθροπραξίες στο Λίβανο και το Ισραήλ μεταξύ 12 Ιουλίου και 14 Αυγούστου 2006 οδήγησαν στον εκτοπισμό περίπου 1.000.000 Λιβανέζων¹. Γύρω στους 750.000 εκτοπίστηκαν εντός του Λιβάνου και περίπου 250.000 άνθρωποι εκτός της χώρας, κυρίως στη Συρία. Επίσης, πολλοί υπήκοοι τρίτων χωρών εκτοπίστηκαν από το Λίβανο κατά την περίοδο αυτή.

2. Την 3η Αυγούστου 2006, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εξέδωσε τις αρχικές θέσεις της για τις ανάγκες προστασίας των εκτοπισμένων ατόμων λόγω της σύρραξης². Η παρούσα έκθεση αντικαθιστά τις θέσεις αυτές και παραθέτει τους ανθρωπιστικούς κινδύνους και αυτούς που σχετίζονται με τις ανάγκες προστασίας των ατόμων που ενδέχεται να μην επιθυμήσουν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους ή που πιθανώς να αναζητήσουν άσυλο στο εξωτερικό.

B. Η παρούσα κατάσταση στο Λίβανο

3. Το υπ' αριθμόν 1701 (2006)³ ψήφισμα του ΟΗΕ, της 11ης Αυγούστου 2006, οδήγησε στην παύση των εχθροπραξιών στις 14 Αυγούστου 2006. Οι εμπλεκόμενες πλευρές «συμμορφώθηκαν κατά μεγάλο βαθμό με την απόφαση κατάπαυσης των εχθροπραξιών»⁴, παρόλο που η ισορροπία παραμένει εύθραυστη. Η παύση των συρράξεων πυροδότησε μαζική και γρήγορη επιστροφή προσφύγων και εκτοπισμένων στο εσωτερικό της χώρας. Η πλειονότητα κατάφερε να επιστρέψει στον τόπο καταγωγής τους, παρόλο που σε πολλές περιπτώσεις τα σπίτια τους είχαν καταστραφεί. Η Ύπατη Αρμοστεία υπολογίζει ότι από την 1η Νοεμβρίου 2006 ως σήμερα, μέχρι και 200.000 άνθρωποι μπορεί να παραμένουν εκτοπισμένοι στο εσωτερικό του Λιβάνου⁵. Για

¹ Συμβούλιο Ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών, Έκθεση του Γενικού Γραμματέα για την Υλοποίηση του Ψηφίσματος 1701 (2006) του Συμβουλίου Ασφάλειας, S/2006/730, 12 Σεπτεμβρίου 2006, παρ. 3.

² Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες *Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις ανάγκες προστασίας των ανθρώπων που εκτοπίστηκαν συνεπεία της σύρραξης στο Λίβανο και για τους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής τους*, 3 Αυγούστου 2006.

³ Συμβούλιο Ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1701 (2006) – *Η Κατάσταση στη Μέση Ανατολή*, υιοθετημένο από το Συμβούλιο Ασφάλειας στην 5511^η Συνέλευση, στις 11 Αυγούστου 2006.

⁴ Σχετική αναφορά του Γενικού Γραμματέα, παρ. 12-13, βλ. υποσημείωση 1.

⁵ Αναφορά του IRIN Middle East *Λίβανος: Μέχρι και 200.000 ακόμη εσωτερικά εκτοπισμένοι μετά τον πόλεμο, σύμφωνα με αναφορές του ΟΗΕ*, 9 Νοεμβρίου 2006.

τους λόγους που παρατίθενται παρακάτω, ο εκτοπισμός τους αναμένεται να συνεχιστεί για τουλάχιστον 18 με 24 μήνες μετά τη λήξη των συρράξεων.

4. Οι υποδομές της χώρας έχουν υποστεί μεγάλες καταστροφές εξαιτίας των βομβαρδισμών, ιδιαίτερα στο Νότιο Λίβανο, τη Νότια Βηρυτό, και περιοχές γύρω από την κοιλάδα Μπέκα (Beka'a Valley). Χρειάζεται μεγάλης κλίμακας αποκατάσταση για να εξυπηρετηθούν οι κάτοικοι των περιοχών που έχουν πληγεί. Νοσοκομεία, σχολεία, δρόμοι, γέφυρες, δεξαμενές καυσίμων, αεροδρόμια και λιμάνια, έχουν υποστεί σοβαρές ζημιές, αφήνοντας συχνά ολόκληρες πόλεις και χωριά χωρίς ηλεκτρικό, τρεχούμενο νερό και βασικές ανάγκες για επιβίωση. Επιπλέον, σοδειές και καλλιέργειες έχουν καταστραφεί. Η πρόσβαση σε υγειονομικά κέντρα στις κοινότητες του νότιου Λιβάνου παραμένει ιδιαίτερα προβληματική, εξαιτίας των καταστροφών που επέφεραν οι συγκρούσεις⁶. Ο επερχόμενος χειμώνας προβλέπεται εξαιρετικά δύσκολος για τα άτομα που έχουν χάσει τα σπίτια τους και βρίσκονται εκτοπισμένα εντός της χώρας.

5. Οι νάρκες που δεν έχουν εκραγεί (UXOs) και παραμένουν θαμμένες σε κατοικημένες περιοχές, δημόσιους χώρους και χωράφια, αποτελούν σοβαρή απειλή για τους πολίτες, παρόλο που περιορίζονται στο νότιο κομμάτι του Λιβάνου. Η παρουσία τέτοιων εκρηκτικών μηχανισμών περιορίζει την ελευθερία κίνησης στο νότιο Λίβανο και αποτρέπει την επαναφορά στην κανονική ζωή. Το Κέντρο για τον Συντονισμό Δράσης Ναρκών του ΟΗΕ (UN Mine Action Coordination Centre – UNMACC) υπολογίζει ότι θα χρειαστούν 12 με 15 μήνες για την απομάκρυνση περίπου 170.000 - 340.000 ναρκών από το νότιο Λίβανο⁷. Οι πόλεις και τα χωριά νότια του ποταμού Litani, και προς το βορρά, παρουσιάζουν αυξημένο κίνδυνο. Όπως παρατήρησε ο Γενικός Γραμματέας: «Εκτός από την απειλή κατά της ανθρώπινης ζωής, οι νάρκες UXO εμποδίζουν και την επιστροφή των εκτοπισμένων οικογενειών, την πρόσβαση στις κατοικίες και τις καλλιέργειές τους, επηρεάζοντας έτσι αρνητικά την ζωή του πληθυσμού του νότιου Λιβάνου.»⁸

6. Οι τοπικές αρχές έχουν κινητοποιηθεί δραστικά με τη βοήθεια της διεθνούς κοινότητας για να αποκαταστήσουν την τάξη, την ασφάλεια, τις συνθήκες ζωής και τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, ιδιαίτερα όσον αφορά στο θέμα της κατοικίας και την απομάκρυνση των ναρκών. Η διεθνής κοινότητα έχει προβεί σε μεγάλες χρηματοδοτικές δεσμεύσεις και σημαντική πρόοδος έχει συντελεστεί προς την έγκαιρη αναδόμηση και ανάκαμψη της χώρας. Παρόλ' αυτά υπολογίζεται ότι τουλάχιστον στο νότιο κομμάτι του Λιβάνου απαιτούνται πολλά χρόνια για να ολοκληρωθούν οι προσπάθειες ανάκαμψης. Η μεγάλη έκταση της καταστροφής σημαίνει ότι θα χρειαστεί χρόνος για να συντελεστούν τα έργα. Σύμφωνα με αναφορές παρατηρητών στο Λίβανο και το Ισραήλ, «στο Λίβανο, τα σοβαρότερα εμπόδια στο να ανακάμψει η χώρα είναι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα αγαθά της κατοικίας και της υγείας, περιλαμβανομένων και αυτών της καταστροφής της κατοικίας, της ελλιπούς πρόσβασης σε νερό, ηλεκτρικό, όπως και του κινδύνου από τις νάρκες.»⁹

7. Σε γενικές γραμμές η κατάσταση στο Λίβανο βελτιώνεται σταδιακά και οι επόμενοι μήνες θα είναι κρίσιμοι δεδομένου αφενός του ότι η δύναμη του ΟΗΕ στο Λίβανο, UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) δεν έχει ακόμη φθάσει στην πλήρη ενίσχυσή της, με δύναμη 15.000 στρατιωτών, ούτε έχει ολοκληρώσει την αποστολή της, και αφετέρου του ότι η Χεζμπολά

⁶ Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ηνωμένων Εθνών, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston; the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Paul Hunt; the Representative of the Secretary-General on human rights of internally displaced persons, Walter Kalin; and the Special Rapporteur on adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living, Miloon Kothari, Mission to Lebanon and Israel* (συνοπτικά θα αναφέρεται εφεξής ως 'Report of the Special Rapporteurs'), A/HRC/2/7, 2 Οκτωβρίου 2006, παρ. 89.

⁷ Report of the Special Rapporteurs, βλ. παραπάνω υποσημείωση 6, παρ. 54 και 87.

⁸ Αναφορά του Γενικού Γραμματέα, βλ. υποσημείωση 1, παρ. 39.

⁹ Report of the Special Rapporteurs, βλ. παραπάνω υποσημείωση 6, παρ. 84.

έχει δηλώσει ότι δεν σκοπεύει να αφοπλιστεί προς το παρόν. Είναι επίσης γεγονός ότι μετά την διακοπή των συγκρούσεων έχουν σημειωθεί αρκετά επεισόδια μικρότερης κλίμακας¹⁰. Οι πολλές αιρετικές, κοινοτικές και πολιτικές διακρίσεις που υπάρχουν στη χώρα παραμένουν ισχυρές, και μετά τον πόλεμο φαίνονται να έχουν ενδυναμωθεί.

8. Η απώλεια των παραδοσιακών δομών στήριξης στις κοινότητες οδήγησαν στην απομόνωση κάποιων οικογενειών που έπρεπε πλέον να τα βγάλουν πέρα μόνες τους, λειτουργώντας ως ομάδες μειονοτήτων. Σε ιδιαίτερα ευάλωτη και δύσκολη θέση βρίσκονται οι ηλικιωμένοι, γυναίκες μόνες τους, άρρωστοι και άτομα με αναπηρίες.

Γ. Εξέταση διεθνών αναγκών προστασίας

9. Μετά τη λήξη των εχθροπραξιών και τη βελτίωση της κατάστασης ασφάλειας, η έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας της 3ης Αυγούστου 2006 που προαναφέρθηκε στην παράγραφο 2 δεν ισχύει πλέον.

10. Η παρούσα θέση της Ύπατης Αρμοστείας είναι ότι, δεδομένης της παύσης των εχθροπραξιών και της προσπάθειας που συντελείται για ανάκαμψη και αναδόμηση, οι Λιβανέζοι και τα άτομα που έφυγαν από το Λίβανο λόγω των συγκρούσεων, δεν πρέπει να θεωρούνται αυτομάτως ότι χρειάζονται τη διεθνή προστασία εξαιτίας του πολέμου. Κάθε έκκληση για διεθνή προστασία πρέπει να εξετάζεται μεμονωμένα και λαμβάνοντας υπ' όψη την σημερινή κατάσταση στο Λίβανο όπως αυτή περιγράφεται σε αυτήν την έκθεση. Στις χώρες μέλη της Σύμβασης του 1951 σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων και/ή του Πρωτόκολλου του 1967, πρέπει να εφαρμόζονται τα κριτήρια που περιέχονται στη Σύμβαση και το κάθε αίτημα να εξετάζεται υπό δίκαιες και σωστές διαδικασίες ασύλου για την απόδοση προσφυγικού καθεστώτος.

11. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στις πολιτικές πεποιθήσεις και δραστηριότητες του κάθε ατόμου, όπως επίσης και στον θρησκευτικό του προσανατολισμό ή τις σχέσεις του με την κοινότητα, καθώς και στον τόπο στον οποίο αναμένεται να επιστραφεί. Ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες, οι παραπάνω παράγοντες αποδεικνύονται καθοριστικοί για την εκτίμηση της κάθε περίπτωσης ως προς την ανάγκη απόδοσης διεθνούς προστασίας, ακόμα και όταν έχει επιτευχθεί η ασφαλής επιστροφή. Οι ανάγκες για διεθνή προστασία ατόμων που αποτελούν μειονότητες στις κοινότητες όπου ζουν –είτε επειδή εκτοπίστηκαν εκεί, είτε επειδή αποτελούσαν από πριν μειονότητα- χρήζουν προσεκτικής εξέτασης. Το αν κάποιες περιπτώσεις διακρίσεων μπορούν να οδηγήσουν σε διώξεις εξαρτάται από τις εκάστοτε συνθήκες, ιδιαίτερα όσον αφορά τις συνέπειες που έχει μία τέτοιου είδους συμπεριφορά στα εν λόγω άτομα.

12. Επιπροσθέτως, ενδέχεται να υπάρχουν άτομα, ανάμεσα στα οποία και μέλη του Στρατού του Νοτίου Λιβάνου (SLA), που θεωρούνται ύποπτα για συνεργασία με το Ισραήλ, κατά τη διάρκεια ή και πριν την πρόσφατη σύρραξη. Επίσης άτομα που εκλαμβάνονται ως αντίθετα, ή που θεωρούνται ως 'φωνή αποδοκιμασίας' απέναντι σε συγκεκριμένες ομάδες στις κοινωνίες στις οποίες ζουν. Τα άτομα αυτά είναι πολύ πιθανό να αποτελέσουν στόχους αντιποίνων, ειδικότερα από μη κρατικούς φορείς.

13. Προκειμένου να εκτιμηθεί η δυνατότητα ασφαλούς εγκατάστασης σε άλλη περιοχή του Λιβάνου (internal flight or relocation alternative), είναι αναγκαίο να εξετασθεί η καταλληλότητα

¹⁰ Αναφορά του Γενικού Γραμματέα, βλ. υποσημείωση 1, παραγράφους 12-13, αναφερόμενες, μεταξύ άλλων, στην στρατιωτική επιχείρηση της 19^{ης} Αυγούστου 2006 στην κοιλάδα Μπέκα, από την Δύναμη Άμυνας του Ισραήλ (Israeli Defence Force – IDF). Στις 13 Οκτωβρίου 2006, ο Ειδικός Απεσταλμένος του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για το Λίβανο, κ. Γκιερ Πέτερσεν, επίσης εξέφρασε την ανησυχία του για τις συνεχιζόμενες Ισραηλινές πτήσεις πάνω από το Λίβανο, συμπεριλαμβανομένων των εναέριων επιδρομών πάνω από τη Βηρυτό.

της περιοχής που έχει επιλεγεί για εγκατάσταση¹¹. Αν για παράδειγμα η περιοχή αυτή δεν είναι προσβάσιμη πρακτικά, ή από άποψη ασφάλειας και νομιμότητας, ή στην περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος δίωξης ή άλλη σοβαρή απειλή για το άτομο, τότε δεν θα έπρεπε να εξετάζεται η πιθανότητα μεταφοράς ή διαβίωσής του εκεί. Επίσης, αν το άτομο δεν θα είχε τη δυνατότητα, στη χώρα αυτή, να ζήσει μια ικανοποιητικά φυσιολογική ζωή, χωρίς να αντιμετωπίσει παράλογες ή ακραίες δυσκολίες, τότε δεν θα ήταν λογικό να αναμένεται να εγκατασταθεί εκεί.

14. Έτσι για οποιαδήποτε περίπτωση που το άτομο θα ανήκε σε μειονότητα, θα κινδύνευε από απειλητικές συμπεριφορές ή διακρίσεις, θα μπορούσε να υποστεί αντιμετώπιση άδικη άρνηση στην παροχή βοήθειας ή θα υφίστατο άλλες σοβαρές βλάβες, δεν ενδείκνυται η εναλλακτική λύση της εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής. Υπό το πρίσμα αυτό θα έπρεπε να εξετασθούν οι εσωτερικοί μηχανισμοί αντιμετώπισης της κρίσης σε κοινότητες όπως η Κοιλιάδα Μπέκα, η περιοχή νότια του ποταμού Litani και η νότια Βηρυτός, οι οποίες έχουν χειροτερέψει και ενδέχεται να χειροτερέψουν περαιτέρω μέσα στους επόμενους μήνες εν αναμονή του χειμώνα. Περιοχές του Λιβάνου όπου υπάρχουν ναρκοπέδια αποκλείονται επίσης ως ακατάλληλες για διαβίωση. Σε άλλες περιπτώσεις, η εσωτερική μετεγκατάσταση πιθανώς να αποτελεί εναλλακτική λύση.

Δ. Η κατάσταση των Παλαιστινίων που έχουν τραπεί σε φυγή από το Λίβανο

15. Προβληματική μπορεί να είναι και η περίπτωση Παλαιστινίων που εκτοπίστηκαν από το Λίβανο εξαιτίας της διαμάχης. Στην περίπτωση που Παλαιστίνιοι πρόσφυγες που τελούσαν υπό την προστασία της UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East) βγαίνουν εκτός των περιοχών που προστατεύονται από αυτόν τον φορέα (δηλαδή εκτός Συρίας, Ιορδανίας, Λιβάνου, Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας), θεωρείται αυτομάτως ότι δεν προστατεύονται πλέον από την UNRWA και έτσι δικαιούνται της προστασίας της Συνθήκης της Γενεύης του 1951, εφόσον φυσικά τα άρθρα 1Γ, 1Ε και 1ΣΤ δεν ενεργοποιούνται. Περισσότερες λεπτομέρειες πάνω στο θέμα αυτό περιέχονται στο κείμενο με τις θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας για τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες και συγκεκριμένα στην Εφαρμογή του Άρθρου 1Δ της Συνθήκης του 1951¹².

Ε. Θέματα ανθρωπιστικού ενδιαφέροντος σε περιπτώσεις αναγκαστικών επιστροφών

16. Για τις περιπτώσεις όπου δεν διαπιστώνεται ανάγκη διεθνούς προστασίας και εξετάζεται η πιθανότητα επιστροφής στο Λίβανο, η Ύπατη Αρμοστεία προτείνει να υπολογίζεται από τα κράτη και η χρονική παράμετρος, δηλαδή η δυνατότητα να παρατείνεται η ημερομηνία επιστροφής για ανθρωπιστικούς λόγους μέχρι να διαπιστωθεί η περαιτέρω βελτίωση των πραγμάτων.

17. Παράγοντες που πρέπει να υπολογιστούν είναι η επικινδυνότητα των UXOs –ναρκών, το μέγεθος των καταστροφών που έχουν υποστεί υποδομές και σπίτια σε μεγάλη έκταση της χώρας, και ο χρόνος που απαιτείται για ανοικοδόμηση. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες μειώνουν τη δυνατότητα της χώρας να απορροφήσει επαναπατριζόμενους ανθρώπους. Μπορεί επίσης να υπάρχουν άτομα τα οποία να έχουν τραυματισθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου, και εφόσον

¹¹ Βλ. γενικά, Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για την Δυνατότητα Εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της Χώρας Καταγωγής, στο πλαίσιο του Άρθρου 1Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης, 23 Ιουλίου 2003.

¹² Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 'Note on the Applicability of Article 1D of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees to Palestinian Refugees', Οκτώβριος 2002. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν ακόμα αρκετές χιλιάδες Παλαιστινίων που διαμένουν στο Λίβανο χωρίς να τελούν υπό την προστασία της UNRWA. Αν έχουν διαφύγει, ακόμα και σε χώρες όπου δραστηριοποιείται η UNRWA, δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι λαμβάνουν βοήθεια ή προστασία από άλλα όργανα ή υπηρεσίες του ΟΗΕ, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1Δ της Σύμβασης της Γενεύης.

επιστρέψουν να μην απολαμβάνουν επαρκούς φροντίδας. Η ίδια λογική ισχύει και στις περιπτώσεις ηλικιωμένων, γυναικών, ασυνόδευτων παιδιών, ατόμων με ειδικές ανάγκες και βαριά αρρώστων.

18. Επιστροφές θα πρέπει να γίνονται μόνο αν πληρούνται όλες οι κατάλληλες προϋποθέσεις και ιδιαίτερα αυτές με ανθρωπιστικό περιεχόμενο. Σύμφωνα και με τις θέσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας, είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται «η βιωσιμότητα των επιστροφών και ...να αποφευχθούν...περαιτέρω εκτοπισμοί σε χώρες που εξέρχονται από μια περίοδο σύρραξης.»¹³

UNHCR, Γενεύη, 15 Νοεμβρίου 2006

¹³ Συμπέρασμα της Εκτελεστικής Επιτροπής (EXCOM) της Ύπατης Αρμοστείας Νο. 96 (LIV), για την επιστροφή ατόμων που θεωρείται ότι δεν έχουν την ανάγκη της διεθνούς προστασίας, 10 Οκτωβρίου 2003, παρ. 1.